

RADNI ODNOSI

1. Poslodavac ne odgovara za štetni događaj koji se radnicima neadekvatnim načinom kretanja dogodio na gradilištu izvan radnog vremena. U konkretnom slučaju krivnja je na radniku.

Iz obrazloženja:

U vrijeme štetnog događaja podnositelj je bio radnik tuženika na gradilištu u Istri. Kako je tuženik bio podizvođač glavnog izvođača građevinskih radova, GP-a M.-V. iz Čakovca, smještaj i prehrana svih radnika organizirani su u montažnim objektima GP-a M.-V., udaljenima od gradilišta nekoliko stotina metara, sa suprotne strane javne prometnice.

Dana 21. lipnja 1996. oko 20,00 sati podnositelj je pretrpio tešku tjelesnu ozljedu (prijelom desne potkoljenice) na način da se, izlazeći nakon večere iz radničke kantine, okliznuo i pao na drvenim stepenicama kantine koje su bile mokre od kiše.

Na temelju izvedenih dokaza prvostupanjski sud je utvrdio da je do štetnog događaja došlo na način da je podnositelj trčao u plastičnim papučama (neadekvatno obuven i neadekvatnim načinom kretanja, s obzirom na minimalni stupanj pažnje prosječnog čovjeka) i da se, isključivo vlastitom krivnjom, poskliznuo na drvenim stepenicama kantine koje su bile mokre od kiše. Također je utvrdio da je do štetnog do-

gađaja došlo izvan podnositeljevog radnog vremena (tog dana trebao je raditi u noćnoj smjeni, odnosno započeti s radom nakon večere, ali se zbog kiše nije moglo raditi). Budući da je štetni događaj nastao u podnositeljevom slobodnom vremenu, samostalno i slobodno je odlučio o izboru svoje odjeće odnosno obuće u kojoj će ići na večeru. Sud je stoga zaključio da ne postoji uzročna veza između nastanka štete i poslova koje je podnositelj obavljao za tuženika na temelju ugovora o radu, odbio je tužbeni zahtjev pozivom na članak 15. Zakona o zaštiti na radu (N.N., br. 59/96., 114/03., 100/04., 86/08., 116/08., 75/09. i 143/12.), na članak 177. Zakona o obveznim odnosima (N.N., br. 53/91., 73/91., 111/93., 3/94., 7/96., 91/96., 112/99. i 88/01.) te na presudu Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Revt-133/07 od 29. travnja 2008., kao relevantnu sudsku praksu.

U žalbi protiv prvostupanjske presude podnositelj je isticao: do štetnog događaja došlo je na mokrim, montažnim, provizornim i neodržanim stepenicama koje su, kao takve, opasna stvar; događaj se zbilo u radno vrijeme, neovisno o činjenici da se faktično zbog jake kiše nije radilo; poznata je zakonska definicija radnog vremena i stanke unutar radnog vremena; šteta se dogodila na gradilištu gdje građevinski radnici obitavaju i u vrijeme kad neposredno ne obavljaju svoje radne zadatke; u okolnostima rada na

gradilištu, na početku ili na završetku rada, večera je sastavni dio radnog procesa; navodi prvostupanjskog suda o neadekvatnoj odjeći nisu odlučni već je bitno o kakvoj se obući radilo, a radnik ima pravo odlučiti hoće li na večeru ići u čizmama ili u papučama; u presudi se neistinito navodi kako saslušani svjedoci, kojima je sud poklonio vjeru, imaju neposredna saznanja o događaju.

Drugostupanjski sud je u osporenoj presudi naveo da je na temelju članka 102., stavak 1. Zakona o radu (N.N., br. 38/95., 54/95., 65/95., 17/01., 82/01., 114/04., 42/03., 30/04. i 137/04. – pročišćeni tekst) radniku koji pretrpi štetu na radu ili u vezi s radom poslodavac dužan nadoknaditi štetu o općim propisima obveznog prava.

Sud tumači da je šteta „u vezi s radom“ ona šteta koja je nastala izvan poslova i zadataka koje radnik obavlja u izvršavanju svoje redovne radne zadaće, ali u aktivnostima koje su u funkcionalnoj vezi s radnopravnim statusom radnika te u interesu posla. U skladu s time, korištenje kantine na gradilištu tuženika jest u vezi s radnopravnim statusom podnositelja, ali nije u funkcionalnoj vezi, niti je u interesu posla. S obzirom na to, kao i na utvrđeni mehanizam nastanka ozljede (trčanje po kiši u plastičnim papučama), prema stajalištu drugostupanjskog suda, prvostupanjski sud pravilno je zaključio da tuženik nije odgovoran za štetu, u smislu Zakona o zaštiti na radu, Zakona o radu odnosno Zakona o obveznim odnosima. Drugostupanjski sud je također naveo kako je prvostupanjska odluka o troškovima postupka valjana po osnovi i visini.

Podnositeljeva izvanredna revizija je odbacena kao nedopuštena. Iz obrazloženja rješenja Vrhovnog suda proizlazi da je prvostupanjski sud utvrdio kako je do štetnog događaja došlo izvan radnog vremena, a da li se štetni događaj izvan radnog vremena može smatrati dijelom radnog procesa činjenično je pitanje svakog pojednog slučaja. Naveo je da je netočna revizijska tvrdnja kako je u parničnom postupku utvrđeno da stepenice na kojima je podnositelj pao nisu opasna stvar, već je utvrđeno da je pad isključivo posljedica radnje podnositelja. Vrhovni

sud je također naveo da se nižestupanjski sudovi nisu bavili pitanjem je li podnositelj u vrijeme večere bio dužan nositi neku drugu obuću. Zaključio je da nijedno od postavljenih revizijskih pitanja, uključujući i nezadovoljstvo podnositelja obrazloženja parničnih troškova, nije pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Podnositelj u ustavnoj tužbi ponavlja sve žalbene navode o materijalnopravnim i postupnim povredama u prvostupanjskom postupku i da drugostupanjski sud na te navode nije odgovorio, pa je riječ o arbitrarnim odlukama. Drugostupanjski sud nije odgovorio niti na žalbeni prigovor da iznos parničnih troškova nije obrazložen, već je „13 radnji zastupanja“ po odvjetniku ocijenjeno po 1.000,00 kuna na što je obračunao 25 % PDV-a, iako su pojedine radnje poduzimane „u prošlom tisućljeću“ kad PDV-a možda nije ni bilo.

Prigovara i zbog negiranja relevantne sudske prakse (kao i u reviziji, poziva se na odluke Vrhovnog suda Revr-319/07 od 30. rujna 2008., Revr-901/91 od 19. rujna 1991. i dr.) te zbog pogrešnog tumačenja mjerodavnih materijalnopravnih propisa.

Upozorava na članak 6. Zakona o zaštiti na radu, prema kojem „mjesto rada i radni okoliš“ je „svako mjesto i prostor pod neposrednim ili posrednim nadzorom poslodavca, na kojem se zaposlenik mora nalaziti ili do kojeg mora dolaziti u tijeku rada“. Prema članku 9. Zakona o zaštiti na radu površine za kretanje zaposlenika smatraju se sredstvom rada, a pravila zaštite na radu te Zakon o radu nalažu poslodavcu sprečavanje nastanka ozljeda na radu te profesionalnih i drugih bolesti radnika, te štiti život i zdravlje radnika. Osobito ustraje na tvrdnji da je do ozljeđivanja došlo tijekom radnog vremena, a efektivno se nije radilo jer je padala jaka kiša (poziva se pritom na članke 30. do 36. Zakona o radu koji uređuju radno vrijeme i stanku), naglašava da je riječ o montažnim naseljima u kojima oni i po nekoliko mjeseci rade, jedu i spavaju. Slijedom toga, smatra da je i večera dio radnog procesa. Ukazuje i na okolnost da je sud poklonio

vjeru svjedocima koji imaju saznanja o događaju „iz neposrednog opažanja“, a pritom svjedoci o kojima je riječ događaju nisu nazočili.

Ustavni sud napominje da članak 5. Ustava, čiju provedbu podnositelj ističe, ne sadrži ustavno pravo koje bi Ustavni sud štiti u ustavno-sudskom postupku koji se pokreće ustavnom tužbom u smislu članka 62. Ustavnog zakona.

Što se tiče pozivanja na povredu jamstva jednakosti pred zakonom (članak 14., stavak 2. Ustava), podnositeljevim argumentom da postoji drugačija primjena istog zakona na jednake slučajeve trebali bi se smatrati primjeri sudske prakse koje navodi u tužbi. Međutim, iz tih sudskih odluka razvidno je da je riječ o činjenično i pravno posve neusporedivom predmetu, odnosno o predmetu u kojem je utvrđeno da stepenice jesu opasna stvar u okolnostima tog konkretnog slučaja.

Prema tome, podnositelju nije povrijeđeno ustavno jamstvo jednakosti pred zakonom.

Uz to, valja istaknuti da je ustaljeno pravno stajalište prakse Vrhovnog suda i nižestupanijskih sudova u Republici Hrvatskoj da u određenim okolnostima stepenice mogu predstavljati opasnu stvar. No, kako je to naznačio i Vrhovni sud u povodu podnositeljeve revizije, u konkretnom slučaju sudovi nisu razmatrali pitanje jesu li stepenice opasna stvar jer kod utvrđenih činjenica o mehanizmu nastanka podnositeljeve ozljede i isključive odgovornosti podnositelja to bi bilo suvišno i pravno irelevantno. Stoga, i u slučaju da je svojstvo opasne stvari utvrđeno, isključiva odgovornost oštećenika isključuje odgovornost imatelja opasne stvari (članak 177., stavak 2. Zakona o obveznim odnosima koji je bio na pravnoj snazi u odnosno vrijeme). Očito je da podnositelj zanemaruje da je zakonom propisana odgovornost poslodavca za štetu koju pretrpi radnik na radu ili u vezi s radom po načelu uzročnosti (objektivna odgovornost), jednako kao i odgovornost imatelja opasne stvari, što supstancijalno samo znači da postoji oboriva presumpcija poslodavčeve krivnje (odnosno krivnje imatelja opasne stvari) i da teret dokazivanja suprotnog leži na

poslodavcu (odnosno imatelju opasne stvari). U podnositeljevom slučaju poslodavac je dokazao da postoji isključiva odgovornost podnositelja.

U konkretnoj pravnoj stvari osporene presude donijeli su sudovi unutar svoje zakonom utvrđene nadležnosti. Iz pribavljenog spisa je razvidno da je parnični postupak proveden u skladu s mjerodavnim odredbama ZPP-a i da podnositelj ne ističe određenu povredu koja bi supstancijalno bila postupovne naravi, već se njegovi prigovori odnose na činjenične zaključke sudova koji bi, da su drugačiji, prema podnositeljevom očekivanju doveli do drugačije primjene materijalnog prava i ishoda parnice. Međutim, za svoja činjenična utvrđenja i primjenu prava sudovi su iznijeli relevantne i dostatne razloge koji korespondiraju s odbijanjem tužbenog zahtjeva odnosno žalbe podnositelja.

Ustavni sud RH, Broj: U-III-99/2015 od 18.11. 2016.

2. Sama činjenica da je odluka o otkazu pravomoćnom presudom utvrđena nezakonitom ne dovodi sama po sebi do odštetne odgovornosti poslodavca za nematerijalnu štetu tužioca. Do takve odgovornosti moglo bi doći zbog šikanoznog postupanja poslodavca prema radniku.

Iz obrazloženja:

Tužitelj postavlja svoj zahtjev stoga što mu je tuženik nezakonito otkazao ugovor o radu odlukom od 12. srpnja 1996. te da stoga trpi nematerijalnu štetu jer mu je zbog nezakonitog otkaza u takvoj mjeri pogoršano zdravlje, da zbog toga trpi duševne boli te je nastupila nesposobnost za rad zbog koje gubi zaradu te postavlja i zahtjev za naknadu štete u obliku rente.

Nije sporno da je otkaz ugovora o radu pravomoćnom presudom suda prvog stupnja broj P-... od 23. listopada 1997. otkaz ugovora o radu utvrđen nezakonitim.

Člankom 102. (109.), st. 2. Zakona o radu (dalje: ZR) propisano je da radnik ima pravo na naknadu štete koju je pretrpio, a uzrokovao ju je poslodavac povredom prava iz radnih odnosa.

Iz odredbe čl. 6. (čl. 10) ZR-a na pitanja u svezi s ugovorom o radu koja nisu uređena Zakonom o radu primjenjuju se opći propisi obveznog prava.

Na osnovi navedenog, glede ocjene osnovnosti zahtjeva za naknadu nematerijalne štete zbog smanjenja životnih aktivnosti radi narušena zdravlja ima se primijeniti i odredba čl. 200. Zakona o obveznim odnosima (dalje: ZOO), a glede potraživanja rente i čl. 195. ZOO-a

U tijeku postupka utvrđeno je da je tuženik otkazao tužitelju kao zapovjedniku broda ugovor o radu zbog povrede obveza iz rada, time što je do prodora vode u brod tuženika M. „S“ došlo dok se brod nalazio u brodogradilištu „V“.

Tuženik je ugovor o radu otkazao na temelju čl. 106. (čl. 113) ZR-a redovitim otkazom ugovora o radu zbog skrivljenog ponašanja tužitelja uz otkazni rok u trajanju od 5 mjeseci.

Nije ni sporno u ovoj fazi postupka da je tuženik tužitelju nakon otkaza ugovora o radu ponudio sklapanje novog ugovora o radu pozivajući ga da se vrati na posao, a koju ponudu je tužitelj otklonio.

Također je utvrđeno da je tužitelj s danom primitka otkaza ugovora o radu otvorio bolovanje, na kojem se nalazio od 28. veljače 1997. da bi zbog nastupa invalidnosti tužitelju toga dana i prestao radni odnos zbog odlaska u invalidsku mirovinu.

Prema ocjeni ovog Suda sama činjenica, utvrđena na temelju nalaza i mišljenja vještaka medicinske struke, da je kod tužitelja zbog nezakonitog otkaza ugovora o radu došlo do takvog pogoršanja zdravlja radi čega su njegove radne i životne aktivnosti smanjene nije dovoljna da bi se ostvarila naknada nematerijalne šteta na ime duševnih boli zbog smanjenja životnih aktivnosti u smislu čl. 200., a u svezi sa čl. 154., st. 1. ZOO-a.

Naime, da bi na strani tuženika kao štetnika postojala odštetna odgovornost, mora među ostalim postojati i pravno relevantna uzročna veza između štetne radnje i nastale štete.

Dakle, sama činjenica da je odluka o otkazu pravomoćnom presudom utvrđena nezakonitom sama po sebi ne dovodi dio odštetne odgovornosti tužene kao poslodavca za nematerijalnu štetu tuženika, osim ako se u postupanju tuženika nisu stekle i značajke šikanoznog postupanja prema tužitelju (tako i ovaj Sud u Revr -361/09 od 21. svibnja 2009.).

Polazeći od utvrđenih činjenica, i to da je tuženik tužitelju otkazao ugovor o radu redovitim otkazom, a ne izvanrednim iako se radilo o naročitoj teškoj povredi obveza iz radnog odnosa jer je dovedena u pitanje sigurnost broda i nastanak štete velikih razmjera, da je tuženik tužitelju naknadno ponudio sklapanje novog ugovora o radu, da je tuženiku priznato pravo na otkazni rok u trajanju od 5 mjeseci, prema ocjeni ovog Suda u postupanju tuženika nema elementa šikanoznog postupanja prema tužitelju, pa time niti odgovornosti za naknadu štete.

Također, budući da nema odštetne odgovornosti tuženika za materijalnu štetu koju tužitelj trpi, pravo tužitelja na isplatu plaće mora se procjenjivati u skladu s odredbama Zakona o radu, pa bi stoga tužitelju pripadala naknada plaće od trenutka otkaza pa do u ovom slučaju prestanka radnog odnosa koji je prestao umirovljenjem tužitelja, a u skladu s odredbom čl. 85. (93.) ZR-a prema kojoj odredbi radnik ima pravo na plaću u vremenu u kojem nije radio iz opravdanih razloga.

Vrhovni sud RH, Revr 188/14-2 od 16.9.2015.

3. Povreda i šteta koju je policijska službenica pretrpjela za vrijeme vježbe borilačkih vještina procjenjuje se prema načelu objektivne odgovornosti poslodavca, a u skladu s općim propisima obveznog prava.

Iz obrazloženja:

Predmet spora je tužiteljičin zahtjev za naknadu štete koju je pretrpjela kad je 15. veljače 2007., kao zaposlenica tuženika, tijekom redovitog radnog vremena prilikom izvođenja vježbe bacanja na seminaru borilačkih sportova i vještina pala i zadobila udarac u glavu.

U postupku pred nižestupanjским sudovima utvrđeno je da je:

- tužiteljica pohađala trening borilačkih vještina i odgovarajuće kondicijske vježbe u prostorijama tuženika, što joj je kao policajki za održavanje ulazilo u opis poslova radnog mjesta,
- tužiteljicu partnerica – policajka s kojom je izvodila borilačke vještine bacanja, a koja je bila nižeg rasta i manje tjelesne težine od tužiteljice, pokušala prebaciti preko ramena,
- partnerici uspjelo prebaciti tužiteljicu preko ramena u trećem pokušaju pri čemu ju je jače uhvatila i potom prebacila preko ramena tako da je tužiteljica cijelom dužinom i širinom tijela pala na strunjaču,
- tužiteljica pritom zadobila tjelesne ozljede.

Prvostupanjский sud odbio je tužbeni zahtjev s obrazloženjem da u konkretnom slučaju nije riječ o povredi na radu i u svezi s radom (čl. 109., st. 1. Zakona o radu – N.N., br. 137/04. – pročišćeni tekst – dalje: ZR), nadalje navodeći da tuženik nije prouzročio štetu tužiteljici pa je nije obvezan naknaditi u skladu s odredbama čl. 1045. Zakona o obveznim odnosima (N.N., br. 35/05., 41/08. i 125/11. – dalje: ZOO), a niti ima uvjeta za primjenu odredbe članka 1063. i 1064. ZOO-a jer da se radi o obavljanju tjelovježbe uobičajene za zanimanje policajca, zaključivši da je riječ o slučajnoj šteti za koju tuženik ne odgovara.

Drugostupanjский sud prihvatio je tužbeni zahtjev ocijenivši da je riječ o šteti koju je policijska službenica pretrpjela u redovitom radnom vremenu prilikom izvođenja vježbi koje su nužne za obavljanje poslova koji su u djelokrugu

njezina radnog mjesta, pa kao takva predstavlja štetu koja je počinjena na radu i u svezi s radom u smislu odredbe čl. 1063 ZOO-a. Stoga drugostupanjский sud zaključuje da tuženica u konkretnom slučaju odgovara po načelu objektivne odgovornosti u smislu odredbe čl. 1064. ZOO-a, a da pritom tuženica nije dokazala postojanje razloga za njezinu ekskulpaciju u obliku djelovanja više sile, radnje oštećenog ili treće osobe (čl. 1067. ZOO-a).

Ovaj Sud prihvaća zaključak drugostupanjского suda koji je, suprotno navodima tuženice iznesenima u reviziji, pravilno primijenio odredbu čl. 109., st. 1. ZR-a, ocijenivši da je riječ o šteti koja je počinjena na radu i u svezi s radom, pa da je stoga tuženica kao poslodavac dužna tužiteljici naknaditi tu štetu, a u skladu s općim propisima obveznog prava.

Pritom valja istaknuti da pitanje radi li se o odgovornosti po objektivnom ili subjektivnom kriteriju ovisi o svim konkretnim okolnostima konkretnog slučaja, a na temelju kojih okolnosti se procjenjuje može li se određena aktivnost smatrati opasnom djelatnošću.

U konkretnom slučaju, a suprotno iznesenim revizijskim navodima tuženice, pravilna je ocjena drugostupanjского suda da, imajući na umu okolnosti i izvođenje navedene vrste vježbe (prebačaja tužiteljice preko ramena njezine partnerice) u sklopu treninga borilačkih vještina, ta se vrsta vježbe smatra opasnom djelatnošću pa se odgovornost tuženice u ovom slučaju ocjenjuje u smislu objektivne odgovornosti za štetu, a u skladu s odredbama čl. 1064. ZOO-a.

Vrhovni sud RH, Revr 121/13-2 od 6.7.2016.

mr. sc. Rihard Gliha, dipl. iur., Zagreb